

Mit o Eviti Peron

Pričel sem verjeti, da je cel svet uganka; nedolžna uganka, ki je postala strašna zaradi našega norega poskušanja, da bi jo razložili kot neizpodbitno resničnost.

Umberto Eco: Foucaultovo nihalo

Argentina, ena najmočnejših in najbolj stabilnih latinskoameriških držav, je v zadnjih letih doživela hud padec in s tem dokazala, da ni prav nič drugačna od drugih južnoameriških držav, ki jih pretresajo državni udari, nenehne krize in menjava voditeljev na oblasti. Kljub temu da je bilo še pred nekaj leti videti, da se je Argentina vsaj deloma demokratizirala in popravila gospodarsko stanje, smo lahko ravno v teh letih ugotovili, da ni tako. Današnja miselnost in stanje v državi povezana predvsem s preteklostjo in miti, ki so globoko zaznamovali argentinsko prebivalstvo, kar ni le značilnost Argentine, pač pa je pravzaprav formula, ki verjetno velja za vse narode tega sveta. Ena najpomembnejših oseb argentinske zgodovine, ko govorimo o mitih in kultih osebnosti je “Evita” ali Maria Eva Duarte de Peron, ki je še danes tolikokrat omenjena v medijih, da jo ljudje pravzaprav ne bodo mogli pozabiti. Predstavlja simbol, ki ga pri analizi današnjega družbenopolitičnega stanja v Argentini ne bi smeli izpustiti.

DEDIŠČINA ZGODOVINE ALI ARGENTINSKI TRADICIONALNI MITI

Ko govorimo o mitih, je treba ločevati med izvornimi miti ali miti preteklosti, ki so se izoblikovali skozi zgodovino, in sodobnimi miti, ki so se na podlagi tradicionalnih mitov razvili kasneje, zlasti v 20. stoletju in med katere spada tudi mit o Eviti. Miti preteklosti izvirajo iz “starih časov” in z njimi se lahko identificira večina članov družbe. Ravno zaradi skupne zgodovine ima ponavadi en narod skupne izvorne mite, ki prek več generacij postanejo del nacionalne identitete oziroma skupne dediščine. Tako so poleg skupnega zgodovinskega

vinskega prostora, kulture, zakonov in pravic ter skupnega gospodarstva eden glavnih dejavnikov za izgradnjo nacionalne identitete (Smith 1991, 14).

V Argentini že vse od osamosvojitve obstaja velik problem nacionalne identitete in skupne dediščine, kar vključuje tudi tradicionalne mite. Deloma je vzrok v kolonizaciji in podrejenosti Špancem, deloma pa tudi v tem, da v Argentini praktično ni indijanskih plemen, pri katerih bi Argentinci lahko iskali izvor in tradicijo. Eden glavnih razlogov za to je tudi množično priseljevanje ljudi tako znotraj Argentine kot ljudi iz evropskih dežel. Tako vsak posameznik prinese svoje navade in običaje, kar zaznamuje nacionalno identiteto argentinskega naroda.

Miti pred osamosvojitvijo in po njej

Na oblikovanje prvotnega mita, ki je bil skupen celotnemu področju Latinske Amerike, je močno vplivalo srečanje dveh popolnoma različnih kultur, španske in indijanske. V začetku je to povzročilo prevlado ene kulture nad drugo, španske nad indijansko. Takrat se je na podlagi vseh kulturnih, ideoloških, političnih in drugih vplivov izoblikoval mit, ki je danes zaradi vseh sprememb le delno prisoten v latinskoameriški družbi, je pa pomemben za razumevanje kasnejših problemov Argentine. Glavna značilnost tega mita je njegova iracionalna osnova, velik poudarek na občutkih in intuiciji, ki je daleč stran od evropskega razuma in znanstvenega razmišljanja, značilnega za Evropo v času razsvetljenstva. Kljub temu pa je ta kultura poleg jezika in ostalih značilnosti prevzela od evropske tudi lastnost, ki je močno vidna še danes. To je katoliška struktura, ki se je vključila in združila z indijanskimi verstvi in postopno pridobila vpliv na vseh področjih družbenega življenja, podobno ali celo bolj, kakor to velja za Evropo. Pomen cerkve je v teh državah še danes izredno pomemben in močno vpliva tudi na razmerje političnih sil v državi (Morande v Larrain 1994, 161).

Po osamosvojitvi izpod španske oblasti so latinskoameriške države želele tako kulturno kot tudi politično neodvisnost od Španije. Zato so se začele obračati nazaj k svoji zgodovini in iskati svoje korenine v času pred prihodom Špancev. Želele so svoje lastne mite in skupne običaje (Hernandez 1995, 197–204). Pri tem nastopi težava, saj predkolumbovska zgodovina na ozemlju Argentine ne odkriva nobenega večjega indijanskega plemena, s katerim bi se lahko Argentinci istovetili in pri katerem bi lahko iskali starodavne izvirne mite. Obstajale so le manjše indijanske vasice, ki pa so bile po prihodu španskih osvajalcev opustošene, in večina Indijancev je kmalu zapustila Argentino. Zato so Argentinci svoje mite morali iskati drugje.

Civilizacija in barbarstvo – problem identitete

Miti o kulturnih junakih, kot je bil gavčo, obstajajo znotraj skoraj vsakega naroda in so kot pravi Meletinski (2001, 7) "spomeniki neidentificirane prvotne folklore rodovne družbe". Gavči so bili sprva kreolci, avanturisti in zločinci, ki so kmalu po odkritju Amerike naselili ravninski predel Argentine in si postopno izoblikovali svoje življenje, običaje in navade, popolnoma drugačne od navad na obalnih, razvitejših delih države. V začetku je bil gavčo sinonim za barbara, neciviliziranega človeka, ki je živel s konji in živino v najbolj primitivnih razmerah (Nichols v Hernandez 1995, 198). Vse do 1. svetovne vojne je bil negativno označen, saj je predstavljal barbarsko necivilizirano družbo, s katero se večina Argentinec ni mogla ali ni hotela identificirati. Šele leta 1914 začne gavčo po zaslugi pesnitve *Martin Fierro* dobivati sloves junaka, avtohtonega prebivalca, ki ga zaznamujejo poštenost, zvestoba, neodvisnost, pogum in patriotizem. Izoblikuje se mit o gavču, ki zaradi vseh svojih pozitivnih lastnosti postane prepoznavni del argentinske tradicije, hkrati pa, kar je za Argentinec najpomembnejše, priča o izvoru argentinskega naroda. Temu mitu so Argentinci posvetili tudi poseben praznik, dan tradicije, ki ga praznujejo 10. novembra, ko znova obudijo spomin na gavče in njihove navade ter stil življenja (Hernandez 1995, 197–204).

Obenem pa je gavčo skozi celotno argentinsko zgodovino služil kot mitska opora diktatorjem in generalom, ki so ta mit pogosto izrabljali v svoj prid. Tako so se predstavljali kot gavči in vladali v skladu z njihovimi vrednotami: neodvisno, zvesto prijateljem, svobodno, pogumno in nezaupljivo do tujcev. Podobne vrednote je zagovarjal tudi Peron, kar je razvidno iz ene njegovih izjav: "*Večno sem zagovarjal idejo, da Martin Fierro odseva socialni problem Argentine. Gavč je brezsrajčnik našega časa z drugačnimi problemi, toda z enakimi nadlogami in nesrečami.*"¹

Mit o gavčih pa ni edini takratni argentinski mit, saj se veliko ljudi ni želelo identificirati z njimi. Vzporedno se je razvil drug mit, osnovan na literarnem junaku *Facundu*, ki je bil za razliko od gavča bolj racionalen, in čeprav je ravno tako kot gavčo predstavljal pogumnega generala in heroja, se je v nečem bistveno razlikoval od njega: bil je voditelj, izbran s strani ljudstva, ki je za svoja dejanja odgovarjal ljudstvu in ni bil neodvisen in zvest le samemu sebi. Na osnovi tega mita, želje po civilizirani Argentini ter imigracij v letih 1880 do 1920 se je izoblikoval mit o "evropski Argentini". Takrat se je zlasti v večja argentinska mesta priselilo ogromno evropskih priseljencev, ki so s seboj pri-

¹ Več o zgodovini peronizma, biografiji in Peronovih in Evitinih govorih je dostopno na medmrežju: <http://www.pjmoreno.org.ar/volantines10.htm> (14. 8. 2003).

nesli tudi svojo kulturo in navade. Kot opisuje Boff (1986, 21) je argentinska družba v takratnem obdobju zaradi novonastalega industrijskega meščanstva spremenila svojo identiteto. Znova je prišlo do mešanja evropske in južnoameriške kulture in kmalu so se Argentinci počutili bliže Evropi kot pa Latinski Ameriki. K modernizaciji usmerjeni novi razred je namreč v zaostalosti videl največji problem, ki ga je treba odpraviti (Ibid). Vsi tisti, ki so se prej opirali na mit o *Facundu* in se niso mogli sprijazniti z gavči, so zdaj zlahka sprejeli evropsko kulturo, njihove norme, tradicijo in navade (Schneider 1998, 39–53). Po trditvah Schneiderja je mit o “evropski Argentini” še danes živ. Postal je del nacionalne identitete in Argentincem Evropa ne predstavlja eksotične dežele, temveč deželo, enako Argentini. V mnogih knjigah pogosto najdemo primerjave Buenos Airesa s Parizom, delno zaradi arhitekture stavb, delno pa tudi zaradi poistovetenja Argentinec z njimi (Ibid).

Tu se pojavi nasprotje, ki je značilno za vse prihodnje spore v argentinski družbi in ki ga v enem stavku povzema Alberdi: “V Argentini je vse, kar ni evropsko, barbarsko.”² Na eni strani je torej mit o barbarski, divji Argentini, ki jo predstavljajo avtohtoni prebivalci in gavči, ki je zanimiv predvsem za nižji sloj prebivalstva in ruralna področja, na drugi pa mit o Argentini kot “drugi Evropi”, civilizirani, kulturni deželi, daleč od divjosti in barbarstva svojih sosed, ki ga poudarjajo zlasti višji sloji in elite. K tej zadnji predstavi je veliko pripomoglo tudi dejstvo, da je Argentina v obdobju od 1880 do 1920 doživela velik gospodarski vzpon, zaradi česar je vse od leta 1930 veljala za eno od “obljubljenih dežel”. To je povzročilo ogromno število priseljencev,³ največ v glavno mesto Buenos Aires, katerega so takratni priseljenci primerjali celo z severnoameriškim New Yorkom.

ZGODOVINSKI OKVIR

Pomemben vidik na mite preteklosti je podal tudi Cassirer, ki pravi, da so ti miti del podzavesti družbe in zato nikoli popolnoma ne izginejo, temveč so vedno prisotni, še posebno pa pridejo na dan v času večje krize ali prehoda v novo družbeno ureditev (Cassirer 1946, 280). Zato je treba pred analizo Evitinega mita poznati tudi zgodovinske okoliščine, v katerih se je Evitin mit oblikoval, ter obenem glavne strategije in koncepte, ki sta jih Peron in Evita uporabljala pri vladanju. Tako bo lažje razumeti pomen in vpliv Evite na argentinsko družbo.

² Več podatkov o nacionalni identiteti Argentine na medmrežju: http://www.desarrollhumano.org.ar/IDHArgentina/98_nac/cap1.html (20. 7. 2003).

³ V teh letih je v Argentino migriralo kar 5 mio Evropejcev, predvsem iz Italije in do leta 1930 je bilo v Buenos Airesu kar 52 % prebivalstva priseljenega iz Evrope (Schneider 1998, 46).

Poleg militarističnih in avtorskih strategij je bila za Perona in Evito bistvenega pomena podpora množic, ki sta si jo pridobila predvsem s populizmom. V Latinski Ameriki je populizem najpogostejša oblika vladanja in je definiran kot upor nižjega sloja proti strogosti in togosti državnih institucij, delovanju vseh vej oblasti ter proti neenakostim. Gre predvsem za deinstitucionalizacijo in prezentacijo politične avtoritete prek osebnega stika zunaj institucionalnega okvira. Na eni strani so populistični voditelji in na drugi heterogena množica tistih, ki jim sledijo (Šruk 1995, 260). Evita je bila glavni akter v predstavljanju in pridobivanju podpore množic in je s svojimi nastopi pred televizijskimi kamerami in radijskimi mikrofoni znala očarati ljudstvo veliko bolje kot Peron. Glavni razlog zato lahko iščemo v njenih igralskih sposobnosti in izkušnjah v gledališču in na radiu. Poznala je jezik revnih in obenem jezik medijev, radia in televizije, in tako znala pridobiti množice za politično aktivnost, še zlasti za podporo peronizmu.⁴

V teh letih je bil radio v Argentini prvič uporabljen za politične namene. Na vseh radijskih postajah, ki so bile bodisi v lasti Perona ali Evite bodisi neodvisne, je bil program sestavljen tako, da je moralo biti vsako uro vsaj pet minut posvečenih Peronu in da je bilo vsaj 50 % glasbe, ki se je vrtela na radijskih sprejemnikih ali koncertih, argentinske (Ortiz 1996, 361). Poleg televizije in radia so imeli pomembno vlogo tudi drugi mediji, kot so tisk, časopisi in knjige, največji vpliv pa je Evita dosegla z govori na zborovanjih in potovanjih po Argentini in zunaj nje. Plakati, ki so povečevali in propagirali peronizem in njeni dve vodji ter poudarjali predvsem vizijo prihodnosti, ki naj bi jo prinesel peronizem, so postali razpoznavni znak vseh pomembnejših mest, trgov, ulic in stavb. Slike Evite in Perona so se pojavljale povsod, kjer je bilo mogoče, še bolj izrazito pa v času po Evitini smrti, ko je propaganda in ustvarjanje kulta za Perona pomenilo večjo podporo množic.

Obenem pa je ta propagandni aparat vseboval tudi močno kontrolo in cenzuro vseh antiperonističnih vsebin. Velika stopnja politične moči je Eviti in Peronu omogočila vstop v vse sfere družbenega življenja, tudi v zasebno.⁵ Že takoj po prihodu na oblast je bila vzpostavljena kontrola časopisov, nato pa še vseh drugih medijev. Pri nadzoru medijev je bila vloga Evite večja kot Peronova, saj je bilo njeno delo nadzor nad novinarji, umetniki, plesalci, pevci in igralci, ki so v primeru kršenja pravil kmalu ostali brez službe ali morali celo zapustiti domovino. Vsi večji časopisi (*La Razón*, *Noticias Graficas*, *Crítica*,

⁴ Propaganda v času diktature peronizma na medmrežju: <http://www.swl.net/patepluma/south/misc/argendx.html> (29. 7. 2003).

⁵ Več o nadzoru medijev in Peronovem režimu v poročilu Cie na medmrežju: <http://www.anibalmartinez.com.ar/InvestigaVos/cia1954/Argentina1954.htm> (17. 7. 2003).

Democracia ...) so prešli v državno last, in prav tako tudi večina pomembnejših založniških hiš, vsi ostali neodvisni ali “antiperonistični” časopisi (*La Vanguardia*, *La Prensa*, *Argentina Libre*) pa so bili ukinjeni ali prepovedani (Ortiz 1996, 352–356).

Eva Maria Duarte de Peron: *Santa Evita*

Ko je Peron leta 1946 prišel na oblast, je Eva poleg običajnih nalog prve dame države prevzela tudi del nalog, ki bi sicer po pričakovanjih morale pripadati Peronu. Začela se je politično udeleževati v vladnih poslih, na politični ravni sodelovati s Peronom in mu s tem zagotovila veliko večjo podporo množic, kot bi jo imel sicer. Kljub temu da ni imela formalne funkcije na oblasti, je bila njena vloga pri Peronovem vladanju ključnega pomena in je bila tako rekoč njegova “desna roka”. Štiri glavne politične funkcije, ki jih je opravljala so bile naslednje.

- Socialna pomoč revnim in brezposelnim prek Fundacije Eva Peron, ki je bila ustanovljena leta 1948. Največ pomoči je fundacija prejela od sindikatov po državi in donacij ob različnih prireditvah. Ta denar je bil porabljen za gradnjo novih šol, počitniških domov, sirotišnic, bolnišnic, klinik, domov za ostarele ter za finančno in materialno pomoč vsem revnim v Argentini.
- Posredniška vloga med ljudstvom in Peronom. Vseskozi je bil njen glavni cilj “služiti Peronu in peronizmu”, zato so bila tudi njena politična dejanja vedno v skladu s peronizmom.
- Vključevanje žensk v politiko in borba za pravice žensk. Bila je prva ženska v Argentini na tako visokem političnem položaju in njeno politično udeleževanje je povzročilo večje zanimanje žensk za politiko. Evita se je borila za večje pravice žensk in leta 1949 dosegla, da so ženske dobile volilno pravico. Istega leta je nato ustanovila še prvo žensko stranko imenovano Ženska peronistična stranka (“Partido Justicialista Femenino”), kjer ni širila le peronističnih idej, temveč skrbela tudi za večjo samostojnost žensk. Učila jih je pisati in brati, plesati tradicionalne plese, kulinarčnih spretnosti, zdravstvene nege ter drugih domačih opravil.
- Nadzor nad mediji. Postala je glavna nadzornica medijev in ljudstva. Lahko bi rekli, da je predstavljala “Peronove oči in ušesa”, saj je imela prek različnih institucij in oseb precej velik nadzor nad političnim dogajanjem v državi.⁶

Preden začnemo z analizo o Evitine osebnosti, je treba pod drobnogled vzeti odnos med Evito in Peronom, saj sta bila oba vladarja, ki sta predstavljala enotno oblast, zato ju ni mogoče obravnavati ločeno. Peron predstavlja tip voditelja, ki je formalno izbrani vodja in skrbi, da vse poteka po načrtih, da vsak

⁶ Podatki o politični vlogi Evite dostopni na medmrežju:
<http://www.me.gov.si/efeme/evaperon/fundacion.html> (20. 8. 2003).

opravlja svoje naloge in dolžnosti.⁷ Ker je poleg tega vojaški general in izhaja iz višjega sloja, z množicami nima tako neposrednega stika kot Evita. Nasprotno pa Evita prevzame vlogo predstavnice ljudstva in njihovih interesov. Njena vloga je dajati psihološko oporo ljudstvu in izpolnjevati njihove želje in potrebe. Ker tudi sama izhaja iz nižjega sloja, se ji množice lažje približajo, jo razumejo in Evita skrbi za neposreden stik z njimi. Rešuje njihove probleme in kot je sama zapisala, predstavlja *“most med narodom in Peronom”*.⁸

Evita je Peronova največja oboževalka in njegova glavna propagandna opora. Njuni vlogi pri vladanju dobro opisuje slogan, ki ga v svoji knjigi omenja Taylor (1979, 11): *“Peron je strategija peronizma, Evita pa njegova ideologija.”* Na neki način Evita predstavlja Peronovo sredstvo za doseg cilja, za doseg podpore v nižjih slojih prebivalstva, do katerih sam ne bi mogel priti. Po drugi strani pa njene vloge ne moremo omejiti le na sredstvo, saj njena vloga pri vodenju ni nič manjša od Peronove. Vsak od njiju je prevzel določene naloge na način, da sta se dopolnjevala in tako ustvarila enotno oblast ali kot pravi Ortizova: *“Evita in Peron sta bila kot dve strani istega kovanca. Tisti, ki je užalil Evito, je užalil Perona, ker je bila Evita Peron.”* (Ortiz 1996, 264). Tako se pri strukturi Evitinega mita ni mogoče omejiti le na enega od obeh voditeljev, saj je vsak od njiju prevzel določene vloge in o vsakem si je ljudstvo ustvarilo svojo podobo. Skupaj predstavljata popolni vladajoči par in se komplementarno dopolnjujeta.

Psihoanalitični pogled na osebnost vodij opozarja dejstvo, naj bi imele travme in konflikti iz otroštva pomemben vpliv na kasnejše življenje in občutke vodij. Po Lasswellu (Lasswell v Pečjak 1995, 65) je voditeljeva politična dejavnost poskus eksternalizacije notranjih konfliktov oziroma nadomestek za prikrajšanja v zgodnjih letih življenja. Freud govori o “Onem” ali nezavednem, kjer se zbira jo vsa potlačena čustva in nagoni, ki so brezčasni in lahko izbruhnejo v vsakem obdobju našega življenja (Freud 1987, 133). Mnogi avtorji, ki so analizirali osebnost Evite Peron, so odkrili podobno. Dejstvo, da je Eva nezakonska hči, se je odražalo v stigmatiziranju in poniževanju in je močno vplivalo na osebnost Evite tudi kasneje. Od tod njeno strastno oboževanje Perona, ki je bil edini in prvi, ki jo je s poroko uradno priznal. Kot dokaz za to, lahko navedemo njene izjave iz intervjujev in knjig, v katerih pravi, da jo je Peron “ustvaril” (Ortiz 1996, 205).

⁷ Po delitvi Uletove obstaja več vrst voditeljev in najbolj pogosto je razlikovanje med “odnosno naravnanimi” in “k nalogam usmerjenimi” voditelji. Prvi skrbijo za ohranjanje medsebojnih odnosov, pravičnost, emocionalno klimo, drugi pa bolj za opravljanje nalog in doseganje ciljev, ki si jih je skupina zastavila (Ule 1994, 239). Največkrat sta ti dve vlogi združeni v eni sami osebi, enem voditelju, v primeru Evite in Perona pa sta ti dve vlogi porazdeljeni.

⁸ Evitin govor za praznik dela 1. 5. 1952 dostopen na medmrežju: http://www.pjbonaerense.org.ar/peronismo/discursos_eva/1_5_52.htm (15. 9. 2003).

Drugi velik vpliv na osebnost človeka imajo po Freudu starši, ki ne vplivajo le prek svoje osebne narave, temveč prenašajo tudi vpliv družinske, rasne in ljudske tradicije ter zahteve socialnega okolja, kateremu pripadajo. Ti vplivi se pri osebi kažejo v "Nadjazu", ki predstavlja ideološki okvir in ideal "Jaza" v posamezniku, najbolj pa nanj vpliva oče s svojo avtoriteto (Freud 2000, 53). V primerih odsotnosti katerega izmed staršev, med katere lahko štejemo tudi Evitin primer, naj bi bil "Nadjaz" nejasen in manj spoznaven, posledica tega pa je narcizem. Izguba ljubezni in neuspeh povzročita pri posamezniku trajno okrnitev samozvesti, ki pogosto prispeva k občutku manjvrednosti, odvisnosti (Freud 1987, 258).

Zaradi pomanjkanja očetove avtoritete si Evita ni mogla izoblikovati "Nadjaza" tako jasno in večina raziskovalcev se zato strinja, da je vlogo očeta oziroma avtoritete in učitelja pri Eviti prevzel Peron. Poprejšen "Nadjaz" je bil nadomeščen z novim, ki je vseboval vse tiste vrednote, ki so najpomembnejše za Perona. Peron prevzame očetovsko vlogo in njegove zapovedi in prepovedi so v "Nadjazu" Evite še kako močne, saj je le-ta eden bistvenih pogojev za oblikovanje religije. Sodba o lastni nezadostnosti, do katere pride Evitin "Jaz" v primerjavi z njenim "Nadjazom", namreč privede do ponižnega, religioznega občutja, na katerega se sklicuje hrepeneči vernik ali v našem primeru Evita (Freud 1987, 335). Še vedno jo, kakor je značilno za narcistične osebe, preganjajo podobe iz otroštva, kar se kaže v poudarjanju dogodkov iz svojega otroštva in mladosti, ki jih velikokrat omenja tudi v svojih govorih, po drugi strani pa ne izoblikuje podobe sebe kot najpomembnejše, najpametnejše in najbolj razumevajoče osebe, temveč prednost daje Peronu. Ona je vedno druga, najpomembnejši in najpametnejši ostaja njen "stvaritelj", Peron.

Medsebojna identifikacija

V odnosu do ljudstva je vodja, kot pravi Tarde, njihovo ogledalo, ali drugače: množica in voditelj se medsebojno identificirata (Tarde v Pečjak 1994, 164). Poleg razredne in strankarske identifikacije, kjer se ljudstvo poistoveti z razredom in stranko, kateri pripada in jo zagovarja vodja, sta po Pečjaku pomembni še religiozna in nacionalna identifikacija (Pečjak 1994, 52).

Glede na to, da Evita zagovarja predvsem delavski razred, razred revnih in ubožanih, se z njo identificira predvsem nižji sloj Argentinecev, medtem ko gorečna pripadnost Evite peronistični stranki povzroči močno identifikacijo ljudstva s to stranko. Religiozna identifikacija je v Evitinem primeru močno povezana s peronizmom. Krščanstvo Evita v svojih knjigah primerja s peronizmom in doktrino justicializma: *"Krščanstvo bo zavladelo, ko bo zavladata ljubezen med ljudmi in narodi, toda ljubezen bo prišla le, ko bodo ljudje in narodi*

peronisti.”⁹ Evita poudarja krščansko religijo kot edino pravo vero, kakor je tudi peronizem edina prava ideologija, v katero je potrebno verjeti. Na podlagi tega cerkev v Argentini pridobi še večji pomen, kot ga je imela prej. Četrta, nacionalna identifikacija, pa se odraža zlasti v poistovetenju z vrednotami, ki jih zagovarja Evita. Ker predstavlja tradicionalno argentinsko žensko, se mnoge Argentine identifikirajo z njo ravno zaradi tradicije, poudarjanja argentinske nacionalnosti ter spoštovanja kulture in običajev.

Poleg tega k lažji komunikaciji in identificiranju z Evito veliko pripomore tudi njen jezik, ki je preprost in razumljiv, zaradi česar jo ljudje laže razumejo. Posebno velik je njen vpliv med mladimi in ženskami. Vsa mlada dekleta ji želijo biti podobna, si belijo lase, se enako oblačijo in imajo enake pričeške. Predstavlja jim vzornico, s katero se poskušajo identificirati (Eloy Martinez 1997, 61).

Struktura mita

Mit o Eviti se je oblikoval že v času njenega življenja ter se spreminjal in ohranil tudi po njeni smrti. Kot pravi Slavujevič (1986, 33), mit prežema vse sfere družbenega delovanja, zato ni mogoče živeti poleg mita, ampak le z njim ali proti njemu. Posledica tega je nastanek pozitivnega mita, ki pa ga vedno nujno spremlja tudi negativni mit, glede na to, kaj pomeni vsakemu posamezniku. Vmesna stopnja ne obstaja, obstaja le črno in belo, dobro in zlo. Zato lahko v obdobju Peronovega in Evitinega vladanja govorimo o pozitivnem in negativnem mitu ali belem in črnem mitu kakor jih poimenuje Ortizova (1996, 514). Le osebnost voditelja in njegove dejanske značilnosti pa pri oblikovanju kulta velikokrat ne pomenijo toliko, kakor tiste, ki jih vodi pripisuje ljudstvo in so največkrat izmišljene (Velikonja 1994, 156). Te predstave si posamezniki izoblikujejo na podlagi lastnih podatkov, ki jih zberejo iz različnih virov in medijev. Tu ne gre za dejanske lastnosti voditelja, temveč tiste, ki mu jih pripisuje ljudstvo oziroma ciljna publika.

Prva je vloga Evite in Perona kot učiteljev in ideologov. S te perspektive je bil viden predvsem Peron, saj on predstavlja glavnega misleca in ideologa. Evita je pomembna predvsem zaradi svoje funkcije učiteljice. Ona je ljudem razlagala doktrino justicializma in peronizma ter poučevala mlade in predvsem ženske, med drugim pa napisala tudi več knjig.¹⁰

Skozi drugo, zgodovinsko perspektivo, lahko opazimo, da so tako Perona kot Evito primerjali s številnimi znanimi zgodovinskimi osebami, ne le iz argen-

⁹ *Mi Mensaje* dostopen na medmrežju: <http://www.acepweb.org.ar/formacionpolitica.htm> (7. 5. 2003).

¹⁰ Med najpomembnejšimi knjigami sta Razlog mojega življenja (*“La razon de mi vida”*) in Moje sporočilo (*“Mi mensaje”*), ki sta bili tudi obvezno branje v osnovnih šolah (Ortiz 1996, 418).

tinske, temveč tudi iz svetovne zgodovine. Peron je primerjan z vrsto narodnih herojev, kot je bil Jose de San Martin, osvoboditelj Argentine izpod španske oblasti, med drugim pa tudi z znanimi osebnostmi iz zgodovine: Cezarjem, Machiavellijem, Napoleonom, Musollinijem (Ortiz 1996, 433).

Glede na to, da je bila Evita prva ženska, ki se je v Argentini uspela povzpeti tako visoko, je ni bilo mogoče primerjati z nobeno Argentinko, večkrat pa se pojavi primerjava z Ivano Orleansko, saj obe simbolizirata večni boj za pravičnost in svobodo revnih in obubožanih ter se borita za pravice žensk. Poleg tega se pogosto pojavlja tudi primerjava s Katarino Veliko, Isabelo Katoliško ali Kleopatrat kot Cezarjevo oziroma v tem primeru Peronovo družico (Ortiz 1996, 477), v časopisih pa lahko zasledimo celo primerjavo z Eleanor Roosevelt.¹¹ Peron kot začetnik peronizma pridobi naziv "oče Argentine", Evita pa kot njegova žena, ravno tako pomembna za zgodovino Argentine pridobi naziv "mati naroda".¹²

Poleg tega množice večkrat pripisujejo vodji tudi neomejene duhovne in organizacijske sposobnosti, ki se kažejo v nadimkih in nazivih (Velikonja 1996, 43). Posedovanje imena je za vodje najjasnejši znak, da imajo velik vpliv na množico, ter daje občutek gotovosti, ustvarja slavo in nesmrtnost (Tarde v Ule 1994, 272). Tako Evita postane "duhovna voditeljica naroda" in ta nadimek je po njeni smrti tudi formalno sprejet v kongresu kot uradna funkcija Eve Peron. V Argentini, že takrat pa tudi še danes, obstajajo ulice Evite, po njej so poimenovali četrti (npr. *Avenida Eva Peron*, *Mesto Evite*), fundacije (Fundacija Eva Peron), bolnišnice, šole, sirotišnice in počitniški domovi, ki jih je ustanovila Evita (*Hospital de Niños Eva Peron*, *Centro Sanitario Eva Peron*). Zaradi njenih dejanj je v mnogih knjigah in esejih primerjana z Robinom Hoodom, ki je jemal denar bogatim in ga podarjal revnim (Eloy Martinez 1997, 161). Tudi na fotografijah je vedno prikazana kot duhovno nad vsemi ostalimi. Ljudje so jo večkrat primerjali s pravljničnimi bitji kot je dobra vila ali Pepelka, ki se je iz revnega dekleta s pomočjo princa spremenila v prelepo, bogato princesko (Eloy Martinez 1997, 176), k čemur je veliko pripomogla njena preteklost, revna družina, iz katere je izhajala, njena preprostost in podeželsko življenje (slika 1).

Hkrati pa je veliko ljudi v njej videlo odsev politične situacije in usode Argentine, kar je bila predvsem posledica neposrednega stika med vodjo in ljudstvom, ko so vse oblastne institucije in organi izgubili svojo nekdanko moč (Velikonja 1996, 45). Evitina usoda predstavlja usodo Argentine, še posebej po njeni smrti. Kot razlaga Eloy Martinez, je "*Argentina truplo balzamirane ženske*".

¹¹ Intervju z Maryso Navarro v časopisu Clarin, objavljen tudi na medmrežju: <http://www.clarin.com/zona/2002/07/21/z-00501.htm> (28. 8. 2003).

¹² Več o primerjavah in mitu Evite lahko najdemo na medmrežju: <http://www.josefrig.tripod.com> (29. 9. 2002).

Balzamirano Evitino truplo se ne spreminja, ostaja vedno enako, povezano s preteklostjo in brez prihodnosti. Taka naj bi bila tudi usoda Argentine, ki je ujeta v truplu, v preteklosti, iz katere nima izhoda, ne more se pomakniti v sedanjost ali prihodnost.¹³ Pri Eviti *“ne gre za truplo ženske, ampak za usodo Argentine. Ali za oboje, kar je za marsikoga eno in isto.”* (Eloy Martinez 1997, 28)

Navezava na religijo

Na splošno velja, da so nove ideološke oblike na različne načine povezane z religijo. Kerševan (1975, 191) jih poimenuje ideologije s specifično religiozno prakso, ki imajo poseben religiozni učinek. Tako kot religija razpolaga z religiozno simboliko in ravnanjem,

razpolaga tudi ideologija peronizma z izdelanim simbolnim sistemom: simboli, grbi, zastavami, rituali, prazniki in narodnimi heroji. Glasnika peronizma kot “nove vere” sta bila Peron, še bolj pa Evita, ki je v žrtvovanju za peronizem videla najvišjo obliko religije. V svoji knjigi ‘Moje sporočilo’ je pisala o podobnostih med peronizmom in krščanstvom, in Perona kot ustanovitelja peronizma posredno primerjala z bogom, ustanoviteljem krščanske vere. Ta primerjava je njo kot posrednico med ljudstvom in Peronom postavila v vlogo Marije. Tako kot je Marija predstavljala vez med bogom in navadnimi smrtniki, je Evita povezovala ljudstvo s Peronom. Opravljala je vlogo posrednice in mučenice, ki vse dela v korist Perona in ljudstva. Bila je dobrotnica, ki pomaga ljudem in opravičuje njihove grehe pred Peronom ter jih za njihovo zvestobo ustrezno nagradila, tako kot Marija pred Bogom opravičuje grehe navadnih smrtnikov.¹⁴

To dokazujejo tudi njena dejanja. Pred poroko s Peronom je spremenila ime. Prvotno ime Eva Maria je zamenjala in dala na prvo mesto ime svetnice Marije

Slika 1: Fundacija, ki jo je ustanovila Eva Peron in ki ponazarja “uresničanje sanj vseh otrok” (Vir: <http://libreopinion.com/members/justicialismo>, 4. 11. 2002).

¹³ Intervju s T. Eloy Martinezom v časopisu La Jornada, dostopen na medmrežju: <http://www.jornada.unam.mx/1997/oct97/971019/eloy.html> (21. 6. 2002).

¹⁴ Več podatkov o religioznem pomenu mita Evite na medmrežju: <http://www.josefrigitripod.com/apoteosis.htm> (29. 9. 2002).

Slika 2: Slika Federica Klemma, ki ponazarja Evito kot svetnico (Vir: <http://www.leedor.com/sociedad/evitamito.html>, 15. 9. 2003).

in šele nato ime prve grešnice Eve (Ortiz 1996, 217). Tik pred smrtjo je opisovala, da sta jo njena bolezen in bolečina približala Bogu. Poleg tega so tu še slike in podobe Evite s svetniškim sijem ali Evite kot svetnice, še posebej pa se ta podoba izrazi po njeni smrti. Takrat je Evita postala "svetnica", "rešiteljica naroda", "zaščitnica delavcev in revnih" (slika 2).

Evita v večini govorov poudarja vlogo mučenice in se prikaže kot žrtev, ki je celo življenje trpela, vendar za pravo stvar - za Perona in ljudstvo. S smrtjo doživi neke vrste očiščenje in se prelevi v vzornika in garanta prihodnje blaginje (Velikonja 1996, 89). Žrtev vzbudi v ljudeh, kot pravi Kerševan, občutek nadaljevanja življenja. Posameznik "žrtvuje" svoje življenje za idejo, zato smrt dobi popoln smisel. Ker je mučenik verjel v to idejo in se je ljudstvo z njim identificiralo, zdaj postane ideja tista, v kateri se mučenikovo življenje nadaljuje (Kerševan 1975, 218). Evita simbolizira peronizem; zato je potrebno to ideologijo širiti naprej, saj predstavlja največjo Evitino željo, in dokler se bo nadaljeval peronizem, bo živela tudi ona.

Poleg tega pa Kerševan (1975, 217) omenja še en občutek, to je občutek krivde in težnja po odkupnini, ki jo morajo živi plačati za mir pred mrtvimi zaradi premajhne pozornosti do pokojnega v času življenja. Evita je bila v očeh ljudstva edina zaslužna za izboljšanje njihovega položaja, zato je vzbudila velik občutek krivde. V ta namen so ji mnogi že pred smrtjo posvečali molitve in se žrtvovali zanj, da bi se ji tako bodisi oddolžili ali podaljšali njeno življenje.¹⁵

Po njeni smrti je religioznost prišla še bolj do izraza. Molitve zanj so bile pogosto prirejene in spremenjene, večkrat se je namesto imena Marija pojavljalo ime Evita. Ljudje so v svojih molitvah molili Eviti, npr.: "Bog naj te reši, Maria Eva, milosti božja (...)"¹⁶ Ob in po smrti so ji pripisovali številne čudeže in leta 1952 poslali papežu več kot 40 000 prošenj, naj jo posveti. Kljub temu da njihova prošnja ni bila uslišana, ljudje niso nehali verjeti vanjo (Eloy Martinez 1997, 55). Truplo, ki je bilo balzamirano, je postalo sakralizirano, sveto za vse delavce in revne, ki jim je Evita pomagala, ali tistim, ki so vanjo verjeli.

¹⁵ O tem pričajo tudi primeri žrtvovanja, kot je primer "Lepe Eveline", ki je 25. 3. 1951 začela 22 dni trajajočo gladovno stavko "z mislijo, da postane Evita podpredsednica" ali rekord, ki sta ga v Evitino čast postavila Blanca Lidia in Luis Angel Carriza v hoji po kolenih okoli Plaza de Mayo, ki je trajala od 5.45 do 10.30 "za zdravje Eve Peron" (Eloy Martinez 1997, 63).

¹⁶ Več podatkov o religioznosti in primerjavi Evite z Marijo najdemo na medmrežju: <http://www.josefrig.tripod.com/apoteosis.htm> (29. 9. 2002).

Antiperonizem in negativna mitska podoba Eve Peron

Kljub večinskemu odobravanju peronizma v argentinski družbi pa se z njim niso strinjali vsi. Zunaj množice so ostali zlasti veleposestniki in elite, ki so želeli "evropeizirano Argentino", kar pa ni bil eden glavnih ciljev Evite in Perona. Še posebej je to veljalo za Evito, ki v očeh aristokracije ni bila ne izobražena ne kultivirana in zato ni bila primerna za predstavnico argentinskega naroda niti ženo predsednika države. Te posamezne skupine so postale glavni sovražnik peronizma, saj niso sledile kolektivnemu interesu in so zato predstavljale nevarnost za mit. S tem se je namreč zmanjšala enotnost družbe, ki je eden od pogojev za uspešnost mita. Toda tako kot mit popači poglede na vsa ostala družbena področja, s črno-belo tehniko ustvarja tudi stereotip za nasprotnike. Ti postanejo ključ za razumevanje vsega zla, in njihovih konkretnih dejanj ni potrebno dodatno dokazovati, saj že mit tako popači stvarnost, da so ti posamezniki avtomatsko označeni kot "nevarnost za družbo" (Slavujević 1986, 54,55).

"Sovražniki ljudstva so sovražniki Perona"¹⁷ piše Evita v svoji avtobiografiji 'Moje sporočilo', v enem svojih govorov pa razlaga, da bo "tistega dne, ko bo kdo dvignil roko nad Perona, stopila v boj z vsem delavskih razredom, z vsemi ženskami Argentine in brezsrajčniki naše domovine in ne bo pustila stati niti enemu lopovu, ki govori proti peronizmu."¹⁸ Že iz govora je razvidno, da so med sovražnike spadali vsi, ki se niso v celoti strinjali s peronizmom, kajti peronizem je bil edini, ki se je boril za ljudstvo, in cilji ljudstva so bili najpomembnejši. Tako se je istočasno s pozitivnim mitom oblikoval negativni mit, ki ga je na podlagi svojega pogleda na svet in svojih prepričanj ustvarila opozicija.

Negativni mit je bil osnovan na sovraštvu elit in vojske proti revni in nepomembni ženski, ki je prišla na oblast in postala najbolj priljubljena oseba v Argentini. In tako kot je bil pozitiven mit oblikovan na primerjavi z vsemi pozitivnimi osebnostmi argentinske ali svetovne zgodovine, je negativni mit o Eviti iskal nasprotne, negativne osebnosti in značilnosti. Eloy Martinez opisuje, kakšen je bil mit elit in vojske: "Argentinci, ki so se imeli za varuhe civilizacije, so v Eviti videli obsceno vstajenje barbarstva. Indijance, na ples nore črnce, klateže, lopove, zvodnike, neukrotljive gavče in vlačuge. Nenadni nastop Eve Duarte je uničil pastelno sliko kultivirane Argentine." (Eloy Martinez 1997, 58) Evita jim predstavlja tisto stran Argentine, ki je ne priznavajo in nočejo videti.

Ta mit izhaja še iz prej omenjenega tradicionalnega mita, kjer je na eni strani barbarstvo in Latinska Amerika, s katero se identificira nižji sloj prebivalstva, in

¹⁷ *Mi mensaje* dostopen na medmrežju: <http://www.acepweb.org.ar/formacionpolitica.htm> (7. 5. 2003).

¹⁸ Evitin govor za praznik dela 1. 5. 1952 dostopen tudi na medmrežju: http://www.pjbonaerense.org.ar/peronismo/discursos_eva/1_5_52.htm (15. 9. 2003).

na drugi strani civilizacija in evropska Argentina, h kateri stremijo elite. Evita je v nasprotju s tem mitom civilizirane, kulturne in napredne Argentine, saj zagovarja tradicijo in ni izobražena in kultivirana kot elita. Zato vzporedno z njo postavljajo gavče, Indijance in sloj prebivalstva s podobnimi značilnostmi, kot jih vidijo pri Eviti. Še posebno ta mit pride v ospredje po njeni smrti. Leta 1951, ko je Evita umrla za rakom na maternici, je bilo njeno truplo balzamirano, da bi njena podoba čim dlje ostala ohranjena v spominu ljudi. Tri leta je bilo nato truplo razstavljeno v prostorih Generalne delavske zbornice (v nadaljevanju CGT), leta 1955 pa je na oblast prišla opozicija. Peron je bil izgnan, opozicija pa se je želela trupla neopazno znebiti, saj je predstavljalo simbol peronizma, ideologije, ki jo le le-ta najbolj sovražila in prezirala. Prepovedano je bilo javno povelječevati Perona in Evito, razstavljati njuna portreta, se spominjati, da sta sploh kdaj obstajala. Njuni imeni se nista smeli uporabljati, lahko so se uporabljali le nadomestni izrazi, kot so "bivši predsednik", "tiran" za Perona in "ta ženska", "pocestnica", "oseba" ali kar "cipa" za Evito. Opozicija je zrušila vse, kar sta zgradila Peron in Evita, preimenovala je bolnišnice, šole, zavode, ki so bili poimenovani po Eviti ali Peronu, in porušila tudi kip, ki so ga peronisti začeli graditi v čast Eviti takoj po njeni smrti (Eloy Martinez 1997, 140). Truplo je zanje predstavljalo politični problem, zato ga niso želeli javno pokopati, temveč so ga skrivaj prenašali iz kraja v kraj ter ga skrivaj in pod lažnim imenom pokopali v Milanu. Šele dvajset let kasneje, leta 1973, je tedanji predsednik Argentine Lannuse dovolil truplo prepeljati v Buenos Aires in ga pokopati na pokopališču La Recoleta v Buenos Airesu, kjer je pokopana še danes.

EVITIN POMEN V DANAŠNJI ARGENTINSKI DRUŽBI

Mit ni nikoli končana resnica. Je odprt in dinamičen in se spreminja v skladu z realnostjo in aktualnim sistemom verovanj (Velikonja 1996, 89). Zato v vsakem novem sistemu najdemo drugačen mit oziroma drugačno interpretacijo mita. Podobno velja tudi za Evitin primer. Evita, ki je postala simbol peronizma, je hkrati vplivala tudi na prihodnjo ureditev države, ki je bila izrazito anti-peronistična. Že kmalu po Evitini smrti lahko zasledimo več mitov, ki so se pojavili kasneje in prvotni mit o Eviti že preoblikovali, ga interpretirali po

¹⁹ Zaradi gospodarske krize v Argentini, ki je predvsem posledica neoliberalističnih reform, ki jih uvede Carlos Menem, javni dolg Argentine do leta 1999 znaša že 7000 milijonov dolarjev, zunanji dolg naraste na 170 000 milijonov dolarjev, poveča se neenakost med prebivalstvom in brezposelnost. To povzroči množične upore in nezadovoljstvo, zaradi česar pride do novih sprememb na oblasti, ki so vse hitrejša in pogostejša, toda kljub trudu predsednikov, da bi izboljšali stanje, do tega ne pride. Danes stanje v državi ni dosti boljše. Predsednik države Nestor Kirchner rešuje krizo na podoben način kot Eduardo Duhalde, še vedno pa kar 57,7 % prebivalstva živi v revščini.
http://www.thirdworldtraveler.com/SouthAmerica/Disasters_Neolib_Argen.html (29. 7. 2002).

svoje. Tako v šestdesetih in sedemdesetih letih zaradi revolucionarnega vpliva srečamo najprej Evito kot simbol radikalcev in revolucionarjev, imenovanih "Montoneros", kasneje pa zaradi pojava feminističnih gibanj tudi "Evito feministko" (Ortiz 1996, 517).

Do danes se je spremenil tudi vpliv mita na družbo. V fragmentiranih decentraliziranih družbah mitologija namreč ne deluje enako kot v centraliziranih družbah in totalitarnih režimih. Ker ni več skupnega središča, ni poenotenja mita, ampak mit združuje le določen del družbe oziroma neko družbeno skupino. Njegov vpliv je zato veliko manjši kot vpliv prvotnega mita, še vedno pa ne moremo govoriti o izginotju le-tega.

Na enega od današnjih mitov o Eviti kaže že vzorec volitev v Argentini v zadnjih desetih letih. Predsedniške volitve, izvedene vsake štiri leta, so pokazale, da so večinoma v zadnjih letih, z izjemo dveh let, v Argentini vladali predsedniki, ki so pripadali peronistični stranki PJ. Tudi strankarske volitve kažejo podobno, namreč tudi tu se od leta 1989 PJ pojavlja kot najmočnejša stranka z največjo podporo in predstavnštvom v Kongresu. Argentinci torej še vedno, kljub veliki gospodarski krizi,¹⁹ ki jo doživljajo deloma tudi zaradi dejanj bivšega

Slika 3: Zborovanje na Plaza de Mayo in govor bodočega predsednika Nestorja Kirchnerja leta volitvami leta 2003 s sliko Evite v ozadju
(Vir: http://www.kirchnerpresidente.com.ar/kirchner/sec_galeria/, 28. 8. 2003).

predsednika Menema, ki je bil peronist in goreč privrženec Perona in Evite, zapajo peronistični stranki in njihovim predstavnikom. Tako lahko sklepamo, da hkrati s peronistično stranko in ideologijo velik simbolični pomen za Argentino predstavljata tudi Peron in Evita kot začetnika peronizma (slika 3).

Obenem k nastajanju novih mitov veliko prispeva tudi razvoj tehnologije z novimi mediji komuniciranja, kot so televizija, internet, večja izbira časopisov ter predvsem njihova širša dostopnost. Ljudje dobijo veliko več informacij kot prej, zato se je število interpretacij enega mita še povečalo. Pisatelj Eloy Martinez (1997, 17) Evitin mit opisuje takole: "Sčasoma se je Evita spreminjala v pripoved, ki je še preden jo je bilo konec, podžgala drugo. Nič več ni bila tisto, kar je rekla in storila, ampak je postala tisto, kar naj bi bila menda rekla in storila." Ta interpretacija nam dovoljuje, da Evito vidimo kot zgodbo, ki lahko vsebuje mnogo idej in konceptov in je predmet spora različnih slojev Argentine v različnih zgodovinskih obdobjih, hkrati pa pomeni predmet, do katerega so vlade do sedaj vedno razvile poseben odnos, bodisi pozitiven ali negativen.²⁰

SKLEP

Če na kratko povzamemo, bi lahko rekli, da v Argentini vzorec vladanja, ki vpliva tudi na gospodarsko in družbeno stanje države, izhaja v veliki meri iz mitov in zgodb, ki jih povečuje in jim verjame ljudstvo. Na eni strani pozitiven mit, prisoten v nižjih, revnih slojih, ki so Evito in njena dela tako rekoč "kovali v zvezde", in na drugi negativen ali mit nasprotnikov, antiperonistov, sta predvsem posledica preteklih mitov, na podlagi katerih se je oblikovala nacionalna identiteta argentinskega naroda. Kasneje sledimo nastanku več različnih mitov, ki se vedno bolj oddaljujejo od prvotne, še precej resnične Evitine podobe, in se vedno znova prilagajajo trenutnim aktualnim okoliščinam.

Danes lahko opazimo, da je Peronovo in Evitino vladanje postalo na nek način vzorec, ki so ga in ga še uporabljajo pri vladanju današnji voditelji, kot sta Carlos Menem in Néstor Kirchner. Ogromno število interpretacij in različic mita, ki so jih "skovali" posamezniki, pa ni le posledica delovanja političnih vodij, ki se sklicujejo na mit o Eviti za pridobitev večje politične podpore, temveč med oblikovalce spadajo tudi novinarji, pisatelji, pesniki, scenaristi, slikarji in vsi posamezniki, ki so si na podlagi svojih pridobljenih informacij ustvarili lastno podobo Evite in s tem pripomogli k nastanku novega mita.

²⁰ Več o interpretacijah in različicah mita Evita v intervjuju z Maryso Navarro, dostopnem tudi na medmrežju: <http://www.clarin.com/zona/2002/07/21/z00501.htm> (28. 8. 2003).

LITERATURA

- BOFF, L. (1986): *Cerkev Karizma in moč*, Založba Obzorja, Ljubljana.
- CASSIRER, E. (1946): *The Myth of the State*, Yale University Press, New Haven.
- DUJOVNE ORTIZ, A. (1996): *Eva Perón. La biografía*, Santillana Ediciones Generales, S. L., Buenos Aires.
- ELOY MARTÍNEZ, T. (1997): *Santa Evita*, DZS, Ljubljana.
- FREUD, S. (2000): *Očrt psihoanalize*, Analecta, Ljubljana.
- HERNANDEZ, J. (1995): *Martin Fierro*, Mihelač, Ljubljana.
- KERŠEVAN, M. (1975): *Religija kot družbeni pojav*, Mladinska knjiga, Ljubljana.
- LARRAIN, J. (1994): *Ideology and Cultural Identity- Modern and the Third World Presence*, Polity Press, Cambridge UK.
- LEUCO, A., J. A. DÍAZ (1988): *El heredero de Perón: Menem entre Dios y el Diablo*, Grupo Editorial Planeta, Buenos Aires.
- MELETINSKIJ, E. M. (2001): *Bogovi, junaki, ljudje: izbrani članki in razprave*, Ljubljana.
- PEČJAK, V. (1994): *Psihologija množic*, Samozaložba, Ljubljana.
- SLAVUJEVIĆ, Z. (1986): *Savremeni politički mit*, Radnička štampa, Beograd.
- SMITH, A. D. (1991): *National identity*, Penguin Books, London.
- ŠRUK, V. (1995): *Leksikon politike*, Založba Obzorja, Maribor.
- TAYLOR, J. (1979): *Eva Peron: The Myths of a Woman*, The University of Chicago Press, Chicago.
- ULE, N. M. (1994): *Temelji socialne psihologije*, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- VELIKONJA, M. (1996): *Masade duha, Razpotja sodobnih mitologij*, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.